

ФОРМУВАННЯ В МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ОРФОГРАФІЧНИХ НАВИЧОК ЗАСОБАМИ ПРАВОПИСНИХ ВПРАВ

Заверуха Ліна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Франчук Н.А., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Формування орфографічних навичок у молодших школярів є важливим етапом їхнього мовного розвитку. Саме на цьому етапі діти здобувають базові знання, які стануть фундаментом для майбутніх успіхів у письмовій мові. Одним із ефективних способів досягнення цієї мети є використання правописних вправ, які сприяють закріпленню правильного написання слів через практику [1, 250]. Такий підхід допомагає не тільки вивчити правила орфографії, але й розвиває уважність, спостережливість та логічне мислення. Важливу роль у цьому процесі відіграє поєднання теоретичних знань із практичними завданнями, що сприяє глибшому засвоєнню матеріалу.

Проблема навчання орфографії завжди викликала значний інтерес серед науковців, методистів і вчителів-практиків як у минулому, так і нині. Над цією темою працювали дослідниці Т. Потоцька, О. Савченко. Їхні праці стали підґрунтям для розвитку сучасних методик навчання грамотного письма в початковій школі. Значний внесок у вивчення психологічних аспектів формування орфографічних навичок зробили зарубіжні вчені, серед яких Жан Піаже, Бенджамін Блум, Джером Брунер, Джон Флавелл.

Одним із ефективних способів формування орфографічних навичок є використання цілеспрямованих правописних вправ. До таких належать списування, диктанти, орфографічний розбір, робота з орфографічним словником, творче письмо (твори, перекази, переклади), а також тестові завдання різних рівнів складності. Вправи забезпечують постійне тренування в правильному написанні слів, активізують увагу, логічне мислення, а також створюють умови для практичного застосування вивчених правил.

Одним із прикладів такої роботи є вправа «Орфографічна розвідка», що передбачає добір слів із певною орфограмою та пояснення їхнього правопису [2, 336]. Учитель подає короткий текст, у якому учні знаходять слова з ненаголошеними голосними в корені, виписують їх, позначають орфограми, добирають перевірні слова. Така вправа розвиває мовне чуття, аналітичне мислення та навчає чіткому алгоритму перевірки орфограм.

Особливу роль у формуванні орфографічної грамотності відіграють диктанти, які сприяють розвитку зорової, слухової та моторної пам'яті. Одним із дієвих способів роботи є проведення попереджувального диктанту, що поєднує колективне обговорення можливих орфограм до початку письма. Такий підхід сприяє глибшому розумінню учнями механізмів застосування орфографічних правил [3, 94]. Пояснювальний диктант передбачає запис тексту із супровідним коментуванням орфограм, тоді як вибіркового диктанту полягає в доборі лише тих слів або речень, які містять задані орфограми.

Окрім традиційних вправ, у практиці навчання дедалі частіше застосовуються тестові завдання, які забезпечують швидкий зворотний зв'язок, дозволяють учням самостійно оцінити свій рівень засвоєння матеріалу. Рекомендується використовувати як навчальні тести, які спрямовані на відпрацювання орфограм, так і контрольні тести – для оцінювання досягнень. Наприклад, тест з вибором правильної форми слова серед чотирьох варіантів активізує зорову пам'ять і формує уважність до деталей [5, 232].

Для успішного засвоєння орфографічних навичок важливо враховувати особливості роботи різних видів пам'яті, які активізуються в процесі навчання. Слухова пам'ять допомагає сприймати правильне звучання слів, зорова – фіксувати їх написання, а кінестетична та моторна пам'ять забезпечують автоматизацію рухів під час письма. Комплексне залучення цих механізмів сприяє ґрунтовному й стійкому закріпленню орфографічних знань у молодших школярів.

Практичний досвід учителів початкових класів доводить ефективність поетапної моделі формування орфографічної навички. Спочатку учні

ознайомлюються з орфограмою та відповідним правилом, після чого разом з учителем виконують вправу для закріплення знань. Наступним етапом є самостійна робота з подальшим обговоренням результатів, що сприяє глибшому розумінню. Завершується процес творчим використанням знань у письмі та здійсненні контролю, самоаналізу й виправлення помилок.

Методично виправдано також проводити рефлексійні хвилинки, під час яких учні самі оцінюють рівень виконання завдань, фіксують труднощі та формулюють стратегії вдосконалення. Це сприяє розвитку навичок самоконтролю, що є невід'ємною частиною грамотності.

Сучасні освітні ресурси також дозволяють урізноманітнити вправи. Наприклад, використання інтерактивних платформ (LearningApps, Wordwall) сприяє візуалізації матеріалу та створює додаткові умови для мотивації учнів.

Слід зазначити, що ефективне формування орфографічних навичок у молодших школярів потребує чітко продуманих методичних рекомендацій. Важливо поєднувати теоретичне пояснення орфограм із практичними вправами, що сприятимуть глибшому засвоєнню знань. Необхідно використовувати завдання, які залучають різні види пам'яті, забезпечуючи системність і послідовність у подачі навчального матеріалу [6, 50]. Застосування дидактичних ігор та інтерактивних форм роботи робить процес навчання цікавим і динамічним. Окрім того, важливо враховувати індивідуальні особливості учнів, активізувати їхню самостійність і здатність до рефлексії.

Отже, узагальнюючи вищесказане можна зробити висновок, що формування орфографічних навичок у молодших школярів – це складний, багатогранний процес, що вимагає поєднання теоретичних знань із системною практикою. Ефективність цього процесу значно зростає за умови використання різноманітних видів вправ, тестів, диктантів, а також активного залучення учнів до творчої роботи. Індивідуальний підхід, орієнтація на розвиток різних видів пам'яті, емоційна залученість учнів і врахування їхніх індивідуальних потреб – запорука успішного формування орфографічної грамотності. Методичний

арсенал учителя має бути гнучким, а кожне завдання – спрямоване на вдосконалення орфографічних умінь і навичок.

Список використаних джерел:

1. Вашуленко М.С. Українська мова і мовлення в початковій школі : метод. посібник. Київ : Видавничий дім «Освіта», 2018. 400 с.
2. Типові освітні програми для закладів загальної середньої освіти 1-2 та 3-4 класи. Київ: Видавництво «Світоч», 2019. 336 с.
3. Мовчун Л.В., Присяжнюк А.І. У світі орфограм: орфографія, словозміна, будова слова: орфографічний словник для учнів початкових класів; ред. О. О. Тараненко; НАН України, Ін-т укр. мови. Київ : Кімо : Аст-Прес, 1998. 94 с.
4. Методика навчання української мови в початковій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів / за наук. ред. М. С. Вашуленка. Київ: Літера ЛТД, 2011. 364 с.
5. Українська мова з методикою навчання в початкових класах. Інтегрований курс / [за ред. А.П. Каніщенко]. Київ : Промінь, 2003. 232 с.
6. Пономарьова К. І. Реалізація компетентнісного підходу в навчанні молодших школярів української мови. *Початкова школа*. 2010. № 12. С. 49-52.

РОЗВИТОК ЛОГІЧНОГО МИСЛЕННЯ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ 6 ЦЕГЛИНОК ЛЕГО

Ільченко Анна, здобувачка ступеня вищої освіти «магістр»

Науковий керівник: Імбер В.І., кандидатка педагогічних наук, доцентка

Вінницький державний педагогічний університет

імені Михайла Коцюбинського

Логічне мислення є фундаментом для успішного навчання та подальшого розвитку особистості. Для молодших школярів, які перебувають на етапі активного пізнання світу, формування цієї навички має особливе значення. Розвиток логічного мислення у молодших школярів є важливим підґрунтям успішного навчання та гармонійного розвитку особистості. У молодшому